

“

PROCESSOS D'ACOLLIDA EN EDUCACIÓ INFANTIL

”

REVISTA
UEO

SETEMBRE 2022

N.1

PROCESSOS D'ACOLLIDA EN EDUCACIÓ INFANTIL,

INTRODUCCIÓ

L'entrada a l'escola és un dels reptes més rellevants que viuen els xiquetes i les xiquetes. El moment evolutiu i les seues característiques de desenvolupament fan que aquestes primeres experiències significatives de separació temporal requiriscuen un acompanyament de qualitat per crear un ambient de seguretat física i emocional per a l'alumnat i la confiança de les famílies.

Amb aquest dossier, pretenem recollir suggeriments de materials, d'actuacions i etc., perquè les escoles infantils de primer i segon cicle i les famílies disposeu de recursos.

Tot i que el procés d'acollida implica els infants, les famílies i les escoles, no perdem de vista que la prioritat sempre són les necessitats dels xiquets i les xiquetes.

ADAPTAR-SE significa que la persona ha d'acomodar-se a una manera de fer.

Parlem d'ACOLLIR quan la idea és acceptar a les persones tal com són, sense condicions. La disposició de qui acull és oberta(...): acollim les diferències, la diversitat, les diferents formes de criança, tots els sistemes familiars, les diferents cultures... I aquest acolliment implica ganes de conèixer, flexibilitat, acceptar que les coses no són d'una sola forma, que la nostra manera de fer no és única i no és necessàriament correcta, i que els altres poden no compartir sempre el nostre criteri.

Coma, 2020

PUNTS CLAU

- En el TEMPS D'ACOLLIDA allò més important no és allò què fem, sinó COM ho fem. És temps de tindre cura dels PROCESSOS.
- També necessitem fer un nou acolliment als infants que, tot i que ja han assistit a l'escola, poden viure moments de vulnerabilitat després de les vacances o d'una llarga absència, amb canvis de classe, de grup, de docent...

RUTINES

- Els dies abans que la xiqueta o xiquet comence l'escola podeu anar adaptant poc a poc els horaris de casa als nous horaris que tindrà en els dies d'acollida: l'hora d'anar a dormir, l'hora d'alçar-se, de desdejunar, d'esmorzar, de la migdiada...
- Mantenir les rutines familiars tant com siga possible una vegada iniciada l'escolarització: conte abans d'anar a dormir, etc.
- Evitar altres canvis en la rutina familiar: pas a una habitació, etc.

“Les activitats diàries constitueixen el teló de fons de predictibilitat i connexió (...). Des d'aquest context, cada vegada que hi haja un canvi en les nostres vides, el nostre sentit de seguretat es restableix seguint RUTINES familiars, la qual cosa ens permet reprendre la nostra confiança en el món que ens envolta. Els rituals resulten elements importants per a l'enfortiment i el desenvolupament de la confiança, confirmen la seua experiència del món com un lloc predictable i de confiança i li diuen que està segur i fora de perill.”

Nelsen, Erwin i Duffy, 2018

FEU ALS VOSTRES FILLS I FILLES PARTÍCIPS DEL PROCÉS

En funció de la seua edat podeu:

- Prepareu junts tot allò que necessite per a l'escola. Pot escollir ell o ella mateix alguns utensilis al seu gust: motxilla, botella d'aigua, etc.
- Visiteu l'escola.
- Llegiu-los contes que aborden aquesta situació (podeu trobar opcions al final d'aquest dossier).
- Si us han proporcionat algun material audiovisual (vídeos, tríptic amb imatges...) de familiarització, compartiu-lo amb els vostres fills i filles tantes vegades com us ho demanen.

ACTITUDS I ANTICIPACIÓ

L'anticipació, és a dir, saber què passarà i com, en quines circumstàncies, què podem esperar..., és una estratègia d'afrontament. Però és important no confondre anticipar amb "monopolitzar" el tema de l'inici de l'escola (repetir en excés, generar pressió...).

A vegades les famílies tenim actituds que obstaculitzen l'adaptació dels menuts. Per exemple, durant les setmanes anteriors a la seua incorporació infonem por: “si fas aqueixes coses en el col·le et castigaran”; o comentem el pas a l'escola infantil o al col·legi amb llàstima: “és que és tan xicotet...”. En tots dos casos els xiquets i xiquetes senten que els deixen en un lloc que no els convé i es neguen a acceptar-lo.

- Positivitzeu l'entrada a l'escola infantil: “és un lloc divertit, podràs jugar amb altres nens i nenes, aprendràs molt...”
- Doneu informació sempre que el moment siga significatiu: quan us pregunte el vostre fill/a, si passeu prop del col·legi, en cas que necessiteu enllestir algun material...
- Informeu el vostre entorn més proper perquè mantinga les mateixes actituds.

PRIMER DIA A L'ESCOLA INFANTIL

QUÈ PODEU FER ABANS?

- Descriure amb claredat i sinceritat (adaptant el missatge a la seua capacitat de comprensió), pas a pas, tot el que ocorrerà. Busqueu un moment tranquil on puga existir l'escolta: "Hui és un dia important, anem a l'escola infantil. Primer desdejunem junts/es, caminant arribarem al col·le i...".
- Validar els seus sentiments, respectar les seues reaccions: és lícit que tinga por. Reconéixer és més important a vegades que solucionar. "És normal que tingues una mica de por, és una situació nova."
- Tracteu de divertir-vos pel camí, riure ajuda a eliminar l'estrés i ajuda a relacionar l'experiència com a positiva.

Soto, García i Moya (2020)

ESTRATÈGIES:

- **OBJECTES TRANSICIONALS:** *Són objectes que alguns menuts necessiten perquè els mantenen units als seus referents, sol tractar-se d'objectes suaus que responen a la necessitat de vincle, que li recorden els braços o el pit de la seua mare (exemple: peluix, manta "doudou"...).* Aquests objectes tenen una olor especial; el xiquet els tria i li agrada mantindre'ls prop d'ell, l'ajuden a controlar l'ansietat per la separació. Si el vostre fill/a en necessita, no oblideu comentar-ho a l'educadora/mestra. No és un joguet qualsevol ni un capritx.
- **UN COR A LA MÀ:** Aquesta estratègia és un recurs de Sara Noguera (2022) per a alumnat amb una certa capacitat de comprensió. Pinta un cor a la mà del teu fill/a i un altre cor a la teua mà (amb un retolador que dure) i explica-li que cada vegada que et trobe a faltar pot estrényer amb força el cor de la seua mà. Explica-li que en fer-ho tu ho sentiràs i li enviaràs molt d'amor estrenyent el cor que tens pintat també. Podeu assajar aquesta estratègia prèviament, és a dir, que estrenya el cor i tu ho "sents", mostrant-te implicada/implicat.

Podem continuar oferint aquest recurs fins que el necessite. També podem adaptar-ho: canviar el dibuix (sense oblidar que ha de ser el mateix dibuix a la mà del xiquet/a i mare/pare), etc.

PARTICIPACIÓ EN L'AULA DURANT EL PROCÉS D'ACOLLIDA /ADAPTACIÓ

- Si les vostres circumstàncies familiars ho permeten i l'escola infantil ofereix la possibilitat, és recomanable que acompanyeu els vostres fills i filles en els nous espais, almenys els primers dies. Açò els permet descobrir una nova realitat, acompanyats i segurs per la presència dels pares/familiars el temps que siga necessari si fóra possible.
- Per a optimitzar el procés, seguïu les indicacions que us proporcione la mestra o l'educadora.

EL MOMENT D'ACOMIADAR-SE (PRIMERS DIES)

- No marxeu d'amagat (sense que vos veja) ja que pot viure la situació com un abandó i incrementar-se així la seua inseguretat. No podem enganyar els xiquets, ja que això comportarà una falta de confiança per a altres ocasions.
- **Tampoc és aconsellable allargar massa el moment del comiat**, no hem de romandre amb ell/a fins que deixe de plorar, si ens quedem l'única cosa que aconseguim és que plore més per a retindre'ns.
- Es tracta d'acomiar-nos amb afecte, explicar que marxem i que després tornarem, qui els recollirà i quan (concretant, per exemple: després de l'esmorzar), els plans que farem després..., ja que saber què passarà els donarà seguretat (anticipació, de nou), tal i com ens proposa Coma (2020).
- Si en deixar-lo en el centre infantil plora, acceptarem el seu plor com una manifestació normal d'incertesa davant allò desconegut. Ens acomiadem mantenint la calma, sense prometre-li regals (si compensem, generem la idea que necessitem fer-ho perquè li passa una cosa dolenta), sense enganyar dient que farem un encàrrec... Li fem una besada, agraïm a l'educadora/mestra el tracte, desitgem que ho passen bé i marxem.
- Si rep el missatge que la seua família treballa o realitza el seu propi projecte mentre ell realitza el seu, si veu que no l'enganyeu i que teniu confiança en les persones amb qui es queda, integrarà abans el canvi que s'està produint.

EL MOMENT DE LA RECOLLIDA (PRIMERS DIES)

“Quan passa alguna cosa fora d'allò habitual, el primer que fan els xiquets és mirar-nos, si posem cara de por s'espantaran. La mirada que tenim davant el món que els envolta els afecta molt. Tal com defensa Siegel, els xiquets no són dependents de l'entorn, però estan a la seua expectativa.”

Nelsen, Erwin i Duffy, 2018

Seguint les idees de Soto, García i Moya (2020):

- Arribeu puntuals, no li feu generar incertesa o inseguretat.
- En recollir-los, abraceu-los, i digueu-los que els heu trobat a faltar, positivitzau el moment i gaudiu de tot el temps que podeu junts (però no centreu la conversa en si us heu trobat a faltar, recordeu, acompanyar i validar l'emoció sense intensificar-la).
- En funció de l'edat dels infants també podeu preguntar-los com ha anat el dia i mostrar atenció i escoltar activament les seues explicacions.
- **Mantindre la calma:** Si l'acompanyament adult es manifesta amb nerviosisme s'INTENSIFICA la seua por, la seua inseguretat, el seu nerviosisme... Si l'acompanyament se centra en un llenguatge verbal que calme, que asseure l'entorn i que genere confiança, la intensitat emocional podrà remetre a poc a poc.
- Teniu cura de la vostra conducta no verbal: en la recollida, la **conducta verbal** (tot allò que diem) **com no verbal** (gestos, mirades, etc.), de l'adult, **afecta al procés emocional de l'alumne/a**. Especialment la conducta no verbal, és a dir, allò que transmetem és més rellevant que allò que diem.
- Acompanyeu emocionalment (següent apartat).
- Proporcioneu aquestes indicacions a la persona encarregada de recollir-lo si no sou vosaltres.

ACOMPANYAMENT EMOCIONAL

Cada xiqueta i xiquet, viu les primeres separacions amb diferents respostes. Fins que s'adapten, alguns xiquets i xiquetes reaccionen amb regressions (es tornen a orinar durant la nit, no volen dormir sols...); uns altres estan més capritxosos, poden mostrar-se més agressius, tindre rabioles o malsons.... Busquen una connexió segura.

Independentment de l'emoció, la nostra resposta pot mantindre's estable: l'ACOMPANYAMENT EMOCIONAL.

1 ENTENDRE LA CREENÇA QUE HI HA DARRERE DEL COMPORTAMENT:

Connectar amb les vivències personals que cada xiquet/a estiga experimentant amb el repte que suposa l'entrada a l'escola infantil és comprendre que la seua conducta no és personal, sinó una petició d'ajuda.

És crucial establir sempre una connexió emocional amb un xiquet/a abans que intentem resoldre algun problema: **connexió abans que correcció**.

2 ESCOLTA I OBSERVACIÓ ACTIVA:

Els xiquets constantment estan enviant missatges no verbals, és a dir, les seues expressions facials, els seus gestos i la seua conducta aporten pistes als adults sobre com se senten. Per exemple, una xiqueta de 18 mesos no pot dir "estic frustrada", però cridarà, tirarà joguets al terra, etc. Podríem respondre així "ja veig que estàs enfadada perquè...".

Una vegada que els sentiments del xiquet/a tinguen nom i estiguen validats i entesos se sentirà millor. **Es tracta d'aportar-los "pistes" per a ajudar-los a establir la connexió entre com se sent i què està fent.** És possible que en aqueix moment no sempre escolten o responguen a les nostres paraules, la comprensió real porta temps, però mai és massa prompte per a començar. (Nelsen, Erwin i Duffy, 2018)

ACOMPANYAMENT EMOCIONAL (CONTINUACIÓ)

3 VALIDAR O LEGITIMAR EMOCIONALMENT:

Els menuts i menudes tenen raons per als seus sentiments, fins i tot quan no saben conscientment quines són aqueixes raons. Quan parlem de validar o legitimar les emocions ens referim a acceptar i permetre l'expressió d'aquesta emoció.

Tot el que sentim és legítim. Comenceu per ensenyar al vostre fill/a que els seus sentiments sempre són bons però que, en canvi, algunes accions no ho són.

Exemples:

- ✓ “És normal que estigues enfadat en aquesta situació, però no està bé colpejar”.
- ✓ “Entenem que tingues por, com podem ajudar-te?”
- ✗ “No plores, no és per a tant”.
- ✗ “Si pares de plorar et comprarem...”.

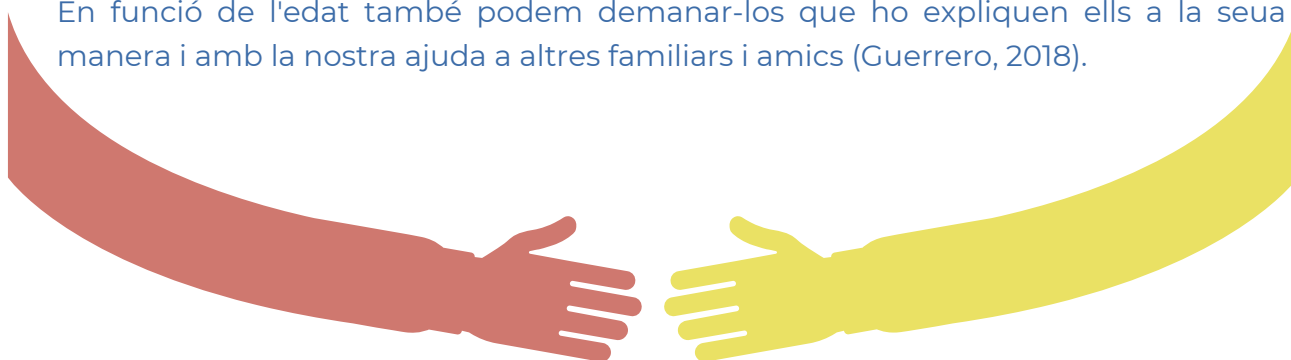
4 ROPORCIONAR MANERES APROPIADES PERQUÈ EXPRESSEN SENTIMENTS:

Podem oferir conductes alternatives a aqueixos comportaments, és a dir, eixides físiques per a l'energia emocional. Exemples: respirar profundament, escoltar música suau, observar una “botella de calma”, pintar, córrer, saltar i donar palmes, abraçar, etc. I observem el resultat, a vegades colpejar coixins o cridar són accions que funcionen però en altres xiquets i xiquetes aquesta estratègia n'intensifica la ira.

5 ESTABLIR UNA HISTÒRIA O NARRATIVA:

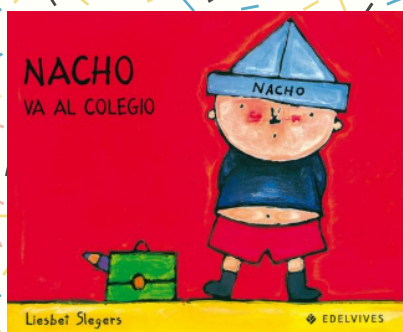
L'últim pas consisteix a explicar als nostres fills el que ha ocorregut de manera que amb aqueixa narració s'explique bé i compregua allò que ha **sentit, notat, pensat i fet**. L'objectiu és transformar l'experiència en aprenentatge, que ho integre de manera adaptativa. Quantes més vegades els contem als nostres fills la narrativa d'allò que ha ocorregut (sempre que siga significatiu, ens pregunten...) amb eixos quatre elements (sensacions, emocions, pensaments i accions) millor.

En funció de l'edat també podem demanar-los que ho expliquen ells a la seua manera i amb la nostra ajuda a altres familiars i amics (Guerrero, 2018).

Els contes són recursos molt valuosos. Possibiliten que els més menuts i menudes s'identifiquen amb les situacions que viuen els personatges, els aporta idees i habilitats per a resoldre situacions, fomenten l'empatia, informen sobre realitats desconegudes, aprenen mentre gaudeixen... A més, són una eina important per a l'acompanyament emocional, ja que ens permeten posar paraules a les sensacions, emocions, pensaments i accions, amb una narrativa que facilita al seu cervell desxifrar què els passa. Els contes poden fer-se accessibles per a tot l'alumnat (incorporant pictogrames, recursos tàctils, etc.) si fóra necessari.

Us presentem la nostra selecció per a optimitzar els processos d'acollida-adaptació a les escoles infantils:

NACHO VA AL COLEGIO

Autora: Liesbet Slegers

Editorial: Edelvives

Edat suggerida: A partir de 18 mesos

PER QUÈ ENS AGRADA?

- Permet l'acompanyament emocional.
- És curt i senzill.
- Pàgines resistents.

EN PEP VA A L'ESCOLA / EL POLLO PEPE VA AL COLEGIO

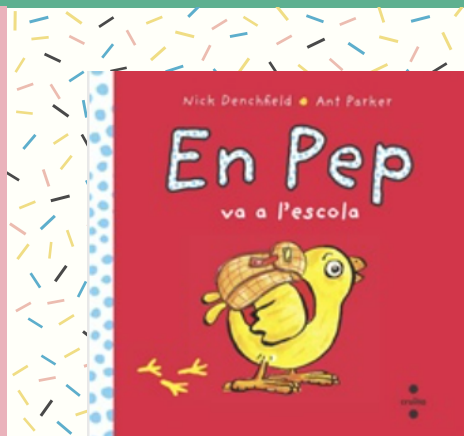
Autors: Nick Denchfield i Ant Parker

Editorial: SM

Edat suggerida: A partir de 12 mesos

PER QUÈ ENS AGRADA?

- Permet identificar-se amb un personatge conegut per als menuts.
- Anticipa algunes rutines.
- Desperta l'interés mitjançant "pop-ups".

UN DIA A L'ESCOLA

Autores: Pepita Subirà Tarruella i Laura Catalán Eraso

Editorial: Cruïlla

Edat suggerida: A partir de 18 mesos

PER QUÈ ENS AGRADA?

- Permet l'anticipació de moltes rutines de les escoles d'Educació Infantil al llarg d'una jornada completa.
- Les imatges són realistes, faciliten la comprensió.

LA ESCUELA

Autora: Lucie Brunelliere

Editorial: Patio

Edat suggerida: A partir de 18 mesos

PER QUÈ ENS AGRADA?

- Es transforma en una escola tridimensional.
- Permet el joc simbòlic: podeu incorporar ninots del vostre fill o filla i jugar "dins" del conte, descobrint espais, teatralitzant situacions i "modelant" actituds i respostes adaptatives, etc.

¡LLÉNAME DE BESOS EL BOLSILLO!

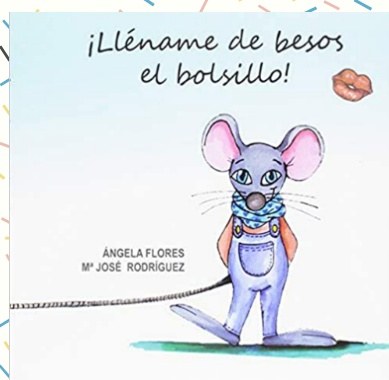
Autores: Ángela Flores Rubio, Cristina Medrano Moreno, María José Rodríguez Pavón

Editorial: Cuatro Hojas

Edat suggerida: A partir de 2 anys

PER QUÈ ENS AGRADA?

- Permet l'acompanyament emocional, especialment de la por en processos d'acollida-adaptació.
- Proporciona estratègies.

¿TENGO QUE IR A LA ESCUELA?

Autora: Pat Thomas

Editorial: Juventud

Edat suggerida: A partir de 2 anys

PER QUÈ ENS AGRADA?

- Positivitza l'escola, proporciona exemples de tot el que poden gaudir.
- Les il·lustracions són realistes, faciliten la comprensió.

SIEMPRE PIENSO EN TI

Autores: Kathi Appelt i Jane Dyer

Editorial: Juventud

Edat suggerida: A partir de 2 anys

PER QUÈ ENS AGRADA?

- Tracta l'amor dels progenitors/tutors cap als menuts, fomenta la connexió emocional.

¡NO QUIERO IR AL COLE!

Autora: Stephanie Blake

Editorial: Beascoa

Edat suggerida: A partir de 30 mesos

PER QUÈ ENS AGRADA?

- Permet identificar-se amb un personatge conegut per als infants.
- Permet l'acompanyament emocional, especialment de la por en processos d'acollida.
- Mostra rutines prèvies a l'inici de la jornada escolar.

ANA VA AL COLEGIO

Autores: Ainara Calvo Llorente i Mª Ángeles Aznar

Editorial: GEU Editorial

Edat suggerida: A partir de 3 anys

PER QUÈ ENS AGRADA?

- És un conte adaptat que utilitza pictogrames per a facilitar la comprensió i l'expressió.
- Es recomana per a alumnat familiaritzat amb els pictogrames.

UN BESO EN MI MANO

Autores: Audrey Penn, Ruth Harper i Nancy Leak

Editorial: Tanglewood

Edat suggerida: A partir de 30 mesos

PER QUÈ ENS AGRADA?

- Permet l'acompanyament emocional, especialment de la por en processos d'acollida-adaptació.
- Proporciona estratègies (pot acompanyar l'estratègia exposada en aquesta publicació del "cor a la mà").

MAMÁ YA VIENE...

Autores: Zaza Pinson i Laure Monloubou

Editorial: Takatuka

Edat suggerida: A partir de 2 anys

PER QUÈ ENS AGRADA?

- Per ajudar a gestionar la por d'alguns infants a que les famílies s'obliden de recollir-los.

Bariandan, A. (coord.). (2021) *La evaluación en educación infantil*. Barcelona: Graó

Coma, M. (2020). *Acoger. Acompañar los procesos de adaptación a la escuela*. Barcelona: Graó

Guerrero, R. (2018). *Educación emocional y apego. Pautas prácticas para gestionar las emociones en casa y en el aula*. Barcelona: Libros Cúpula

Nelsen, J., Erwin, C., Duffy, R.A. (2018). *Disciplina positiva los tres primeros años*. Barcelona: Medici

Noguera, S. (2022). *Enciclopedia para criar y disfrutar del proceso*. Edición del autor: Kimudi

Paniagua, G. (2022). *Colaborar con las familias. Tan fácil y tan difícil*. Barcelona: Graó

Sandall, S.R.; Schwartz, I. (2013). *Apoyar paso a paso el aprendizaje de niños y niñas con necesidades especiales en el aula de infantil*. Madrid: Ediciones Kaleida Forma

Soto, M., García, L., Moya, M. (2020). *Guía de acogida emocional en espacios educativos*. Consultada en: <https://www.positivediscipline.org/resources/Documents/Spanish/Guia-acogida-emocional-en-espacios-educativos.pdf>

Vallet, M. (2016). *¡Atrévete con su infancia! Edúcales de 0 a 6 años*. Teach&team colección